

ANTIČNA GLASBENA KULTURA

V prejšnji uri smo (med drugim) spoznali indijsko brenkalo sitar, ki se je iz preteklosti ohranilo vse do današnjih dni. Brenkalo je tudi **buzuki**, ki pa ga danes povezujemo s plesom sirtaki, ki ga je proslavil skladatelj **Mikis Theodorakis** v filmu in istoimenem baletu **Grk Zorba**.

Kultura stare **Grčije** in **Rima** je **antična kultura** in je najstarejša na evropskih tleh. V starogrški kulturi je imela glasba največji ugled. Temeljala je na velikem številu lestvic, ki so jih zapisovali na papirus. Glasbi so pripisovali božansko poreklo in veliko moč. Pomembni so bili razni bogovi. Starogrški bog narave, gozdov, pastirjev in lova **Pan**, ki igra na glasbilo sirinks ali panovo piščal. **Siringa** je vodna vila ali nimfa. Siringa je tudi močvirska trstika in piščalka, ki je nastala po legendi tako, da se je lepa deklica, v katero je bil zaljubljen Pan, v trenutku, ko se jo je dotaknil, spremenila v piščal. Medtem ko je žalosten Pan vzdihoval ob piščali, je veter zavel skozi trsje in tako izvabil čudovite zvoke. Iz tega časa izvira tudi izraz **muzika**, ki se imenuje po **muzah**, ki so bile varuhinje znanosti in umetnosti.

Vodnik muz in glavni zaščitnik glasbe in poezije je bil bog **Apolon**, ki so ga pogosto upodabljali z inštrumenti tistega časa, kot so bili **lira** in **kítara**, ki sta brenkali, ter **aulos**, ki je dvojna piščal s trstnim jezičkom.

Moč glasbe v Grčiji simbolizira tudi mitološki pesnik in pevec **Orfej**, ki so ga v svojih delih oživljali razni drugi skladatelji in pesniki.

Stari Grki so cenili glasbo in učenci so morali peti v pevskem zboru, poznali so dela znanih pesnikov in vsak je igral vsaj en inštrument. Prevladovalo je **enoglasno petje** s spremljavo glasbil.

Podobno kot so na olimpijskih igrah preizkušali telesne zmogljivosti, so v mestu **Delfi** prirejali glasbena tekmovanja, na katerih so se posamezniki izkazovali s petjem in igranjem. V čast bogu Dionizu so prirejali tudi gledališke igre z glasbo. Po tem vzoru je leta 1594 v Firencah skladatelj Jacopo Peri napisal prvo opero.

Tudi Grki so, tako kot Kitajci, preučevali zakonitosti svoje glasbe. Tone in melodije so uredili v **lestvice** in jih zapisali s **črkami**. Pri tem je bil pomemben matematik **Pitagora**, ki je leta 549 pr. n. št. predstavil osnovo glasbenih lestvic, ki so v rabi še danes. Kip in zapis **Seikilove pesmi**, ki je nagrobni napis Seikilove žene v Trallesu v Mali Aziji iz 2. stoletja pr. n. št. je eden najstarejših ohranjenih spomenikov zahodnoevropske kulture.

Z zmago Rimljanov nad Grki je glasba izgubila svoj ugled. Bila je namenjena predvsem zabavi in zunanemu blišču in ni bila cenjena kot v Grčiji. Med inštrumenti so izstopala prodorna tolkala in trobila. Med njimi je bila zelo priljubljena **tibia**, to je različica grškega dvojnega aulosa. Z njo in z drugimi trobili so spremljali vojake na pohodih in igrali v glasbenih točkah ob gladiatorskih bojih v arenah. Poznali so tudi vodne orgle, za intimno glasbo pa so najraje brenkali na liro. Brez glasbe ni bilo nobene parade, obreda, zabave, pojedine ali igre. O tem nam pričajo tudi številne slike in filmi (Troja, Gladiator, Ben Hur ...).

Po propadu Zahodnega rimskega cesarstva so se po 6. stoletju na območju današnje Slovenije začeli naseljevati naši predniki, ki so prišli z vzhoda. O tistem času pričajo izkopanine na našem ozemlju.

Na situli (vedru) iz Vač, je upodobljen detajl z godcem, ki igra na panovo piščal. Slovenci namesto izraza panova piščal po navadi uporabljamo izraz **trstenka**.

Panova piščal je dobila svoje ime po starogrškem bogu narave – Panu.

Ker je trstje danes že redkost, lahko naredimo panovo piščal iz starih pisal (flomastri, kemični svinčniki).